

BUDAI ALI BASA HISTÓRIÁJA

Tinódi Lantos Sebestyén

Drégely eleste, Szécsény feladása és Busa tornyának ostroma

A szakasz fő témája

Szondi utolsó áldozata és hősi cs halála Drégelyben, Ali pasa tiszteletadása az ellenség kapitánya előtt, a nógrádi várak (Ság, Gyarmat, Szécsény) megfutamodása és harc nélküli eleste, valamint a busai kis torony (palánk) védőinek elszánt, tragikus ellenállása.

Mi történik ebben a blokkban? (Tartalmi összefoglaló)

- **85–91. sor:** Szondi felöltözteti a két apródot és a két török foglyot skarlátvörös (drága) ruhába, zsebüket teletömi pénzzel, majd elküldi őket Ali pasához. Hogy semmi se jusson a törökök kezére, minden vagyonát felhalmozza a vár udvarán és elégeti. Az istállóba menve a saját harci lovait is leszúrja, majd lelkét Istennek ajánlva felkészül a halálra.
- **92–102. sor:** Ali megindítja a végső rohamot. Szondi dárda élén, már sebesülten, térdre roskadva is tovább harcol, míg a romos torony alatt általlövik. A törökök levágják és levetik a fejét a szikláról. Ali pasa a győzelem után tiszteli a bátorságot: megkeresteti Szondi fejét, a testéhez viteti, díszes temetést rendez neki, sírjára pedig írott kopjafát állíttat.
- **103–116. sor:** Ali seregével továbbvonul Ságra és Gyarmatra, de a magyar védők a félelemtől már elmenekültek. Szécsény vára alá érve a fegyelmezetlen magyar katonák megijednek, maguk gyújtják fel a várost a vár alatt, és a füst leple alatt éjjel elszöknek. A várnagy, Árokháti Lőrinc későn veszi észre, hogy mindössze nyolc szolgálja maradt. Menekülni kényszerül, de a mezőn a törökök bekerítik és elfogják őket.
- **117–132. sor:** Ali egy kisebb, 300 fős egységet küld előre Arslán bég vezetésével, hogy foglalják el a közeli Busa tornyát (egy kis palánkvárat). Tercsi Mihály porkoláb és vitézei megesküsznek, hogy a halálig védik a tornyot. Amikor a bég felgyújtja a falut, Tercsiék keményen visszalőnek. A dühös Arslán bég erősítésért siet a táborba, és másnap már 2000 katonával és két hatalmas ostromágyúval tér vissza. Mindössze 12 golyóbissal teljesen szétlővik a tornyot a védők feje felett, így Tercsiék már nem tudnak bent maradni.

BUDAI ALI BASA HISTÓRIÁJA

Tinódi Lantos Sebestyén

Fontosabb régi szavak és magyarázatuk

- **Skárláttal:** Skarláttal; nagyon drága, finom gyapjúból készült, élénkvrös színű luxusszövettel.
- **Kápájokat:** Köpenyeiket, felsőruhákat.
- **Közöbre hordatá:** A várudvar közepére hordatta.
- **Palánkja:** Palánkvár; fából és földből felépített kisebb erődítmény.
- **Nagy öreg két álgút:** Két hatalmas méretű ostromálgút.
- **Alá vonyattata:** Lehozatta, odavontatta (az álgúkat).

Érdekességek

Szondi nem akarta, hogy büszke harci lovait a pogány törökök zsákmányként használják, vagy hogy az ő hátasaikon üldözzék a menekülő keresztényeket. Tinódi zseniális kontrasztot mutat be: ott van Szondi, aki 150 emberrel a biztos halált választja a becsületért, és ott vannak Szécsény védői, akik egy jól megerősített várat puskalövés nélkül, gyáván felgyújtanak és elhagynak.

Történelmi háttér

Busa tornya (a mai Nógrádbusa területe) egy aprócska magánvár volt, amely nem volt felkészülve nehéztüzérségi ostromra. Az, hogy Arslán bégnek nehézálgúkat kellett hozatnia Ali főtáborából, azt bizonyítja, hogy a maroknyi magyar védő elszántsága még a palánkfalak mögött is komoly fejtörést okozott a törököknek.

Történelem: A harci morál kontrasztja és a végvári taktika

Milyen drámai különbség látható Szondi György és Szécsény védőinek katonai morálja között, és mit bizonyít Busa tornyának ostroma a korabeli török tüzérségi taktikáról?

Irodalom: A hőies vég és a gyáva menekülés nyelvezte

Milyen drámai képekkel ábrázolja Tinódi Szondi utolsó perceit, és hogyan változik meg a krónikás hangneme, amikor a szécsényiek megfutamodását írja le?

Kreatív: A lángoló Szécsény éjszakája

Képzeljétek el az éjszakát Szécsény várában, amikor a megrettent katonák a saját városukat gyújtják fel, hogy a lángok és a füst fedezékében elmenekülhessenek. Írjátok le 3 mondatban, hogyan változik meg a vár hangulata!

3. RÉSZ
(85–132. sor)

BUDAI ALI BASA HISTÓRIÁJA

Tinódi Lantos Sebestyén

Példa Válasz:

Történelem:

A hadjárat ezen szakasza a végvári morál két végletét mutatja be. Szondi György és maroknyi csapata a végsőkig kitartott Drégelyben: elégették vagyonukat, leszúrták lovaikat, és életüket áldozták a katonai esküért. Ezzel szemben Szécsény védői a pániktól megrettenve puskalövés nélkül, gyáván felgyújtották a várost, és a füst leple alatt elmenekültek, sorsára hagyva a várat. Busa tornyának (egy kis palánkvárnak) az ostroma ugyanakkor rávilágít a török tűzérési taktika elsöprő fölényére. Amikor a magyar védők elszántan visszaverték az első könnyű rohamot, Arszlán bég nem pazarolta a katonái életét: azonnal nehéztűzérési erősítést kért, és mindössze 12 nehéz ágyúgolyóval teljesen szétzúzta a fa-föld szerkezetű tornyot, lakhatatlanná téve a védművet a magyarok feje felett.

Irodalom:

Tinódi rendkívül szemléletes és megrázó képekkel festi meg Szondi mártírságát. Bemutatja, ahogy a kapitány „gyalog dárda élén”, már súlyos sebből „térden állva” is vágja az ellenséget, amíg a golyó át nem üti. A törökök kegyetlenségét és a hős bukását azzal a nyers képpel érzékelteti, hogy Szondi fejét „szikláról aláveték”.

Amikor azonban a krónikás a szécsényiekre tereli a szót, a hangneme azonnal megvetővé és gúnyossá válik. Nemcsak azt emeli ki, hogy „félelem miatt elszökének”, hanem Árokháti Lőrinc várnagy tragikomikus bukását is bemutatja, akit a saját katonái magára hagytak, így a mezőn „törökök körülfogák” és elfogták. Ezzel a nyelvi kontraszttal Tinódi világossá teszi, ki érdemel örök dicsőséget és ki örök szégyent.

Kreatív:

A sötét éjszakát hirtelen a saját házaikat felgyújtó magyar katonák fáklyáinak vörös fénye és a mindent elnyelő, fojtogató füst kavargása hasította ketté. A falakon belül a korábbi védelmi készülődést pillanatok alatt felváltotta a fegyvereiket eldobáló, eszeveszetten menekülő emberek zűrzavaros és fegyelmetlen moraja. Amikor a lángok már az eget nyaldosták, a magára hagyott, néma bástyákra a harci elszántság helyett a puskalövés nélküli feladás és a gyáva megfutamodás kísérteties, szégyenteljes csendje telepedett.